

Napoleó, en venda

Tots els objectes que porten la N majestuosa de l'emperador Napoleó Bonaparte valen grans quantitats de doblers a les subhastes

Tot el que té relació amb Bonaparte es ven a alts preus i per això el darrer lot subhastat s'ha convertit en una gran guerra *napoleònica* judicial entre hereus enfrontats.

La sala de subhastes Osenat, de París, va anunciar el passat mes de gener que el dia 23 de març posaria a licitació pública diversos objectes de Napoleó Bonaparte, entre els quals figurava una camisa de dormir, amb la lletra N majúscula brodada al pit, que havia portat en el moment de la seva mort. Tot d'una els nombrosos col·leccionistes d'objectes napoleònics, d'arreu del món, es posaren nerviosíssims. Una camisa de l'emperador i que, a més, duia posada en fer el darrer alè. Un vertader tresor. No debades cada pic que la N majestuosa segella un objecte que l'identifica com a antiga propietat de *le petit caporal* –així li deien els seus soldats– l'interès per adquirir-lo és enorme i el preu final de venda sol estar a l'altura. Més encara si, com era el cas, es tractava d'una peça de roba amb la qual superà la frontera entre la vida i el no-res.

El paquet napoleònic. La història es remunta a finals de l'any passat, quan el propietari de la sala de subhastes, Jean-Pierre Osenat, va rebre la visita d'un advocat en representació d'una clienta anònima que li volia oferir un paquet d'objectes de Napoleó. S'hi interessà i pactà una cita amb la misteriosa dama. Resultà ser Missia Martelli, de 84 anys, descendent de l'ajuda de cambra de Bonaparte, Achille Archambault. El 24 de gener de 2014 les dues parts signaren l'acord de venda al millor postor. Osenat es posà a la feina immediatament. Publicà milers d'exemplars d'un luxós catàleg i anuncià la licitació pública per al 23 de març. El negoci havia començat. Els beneficis havien de ser molt alts per força.

A banda de la camisa, el paquet incloïa una nota manuscrita d'Archambault, cosida en un lateral de la peça de roba, amb la inscripció "aquesta és, sens dubte, la camisa que portava quan Napoleó va dir les seves darreres paraules: França! Fill meu! Exèrcit", a més de diversos mocadors usats per refrescar el front de l'emperador quan bullia de febre i un bastó amb puny d'ivori que usava per passejar en els últims anys..

Tenint en compte que "tot el que porta la N és com or", deia *Le Figaro* el passat 31 de gener, Osenat calculava, en declaracions al diari, que es podia vendre el paquet per uns 100.000 euros.

La camisa que portà Bonaparte en el moment de la seva mort a l'illa de Santa Helena és el principal motiu per a una gran disputa judicial a França

Però el periòdic recordava que, com que el desig d'aconseguir objectes de Bonaparte "pareix inesgotable", ben bé el preu final podria ser força superior. No en va el negoci de la venda de records napoleònic mou molts diners a França. S'alimenta del fet que, segons deia el diari referit, "a les cambres dels trastos dels descendents dels que serviren l'emperador (...) hi ha tresors ocults" que "els hereus d'aquestes famílies no dubten a vendre". Era el cas i ja que, a més, estava fora de dubte que la propietària descendia d'Achille Archambault, res no impedia preparar la convocatòria de la venda al millor postor per treure una sucosa quantitat de doblers.

Archambault. Nascut el 13 d'octubre de 1792 a Fontainebleau, el jove Achille entrà al servei del *pare* de França cap al 1807. Només era un dels cuidadors dels cavalls de l'emperador, però li era igual. L'idolatrava. Quan el 1815, a Waterloo, acabava el somni imperial abruptament, després de 16 anys de campanyes militars arreu d'Europa (Dinamarca, Espanya, el estats alemanys, Polònia, Àustria, Bèlgica, Itàlia, Rússia...), Amèrica –pel control de les rutes marítimes entre les possessions colonials i les respectives potències enfrontades–, nord d'Àfrica (Egipte) i Orient Mitjà (Síria) Archambault, que ja tenia 23 anys, no volia altra cosa que continuar servint el seu ídol, a pesar de la derrota.

El petit penis de Napoleó

Bonaparte tenia fama de gran amant. Ja se sap, el poder és el més efectiu dels afrodisíacs. A ell li agradava presumir de conquestes amatòries. El seus admiradors parlaven i no paraven de la fam de femelles que caracteritzava *le petit caporal*. Napoleó feia fins i tot contínues referències sexuals en el seu parlar. I quan s'enfadava amb algú solia posar-li en dubte la virilitat. Va ser el que li passà al seu confessor, Angel Paul Vignali, qui l'acompanyà al desterrament final de Santa Helena. Després d'una discussió menor, Napoleó se'n va riure, davant de més gent, dient-li que era impotent. No consta el motiu per què s'enujà tant l'home d'església, ja que, al cap i a la fi, un assumpte així pareix que hauria d'haver estat irrellevant per a ell, atesa la seva professió. Però s'ofengué moltíssim.

Després d'haver-li impartit l'extremunció i que el gran militar expirés el seu últim alè, el clergue es quedà a presenciar l'autòpsia. Durant la qual, no se sap si per una mena de morbosa revenja o per quina altra ignota raó, demanà al metge que la realitzava, Francesco Antomarchi, que seccionés el penis i els testicles del cadàver perquè se'ls volia quedar. El doctor, estranyat, mirà la resta dels presents i en no rebre cap ordre en contra, així ho féu. Diposità els *podors* de Napoleó dins una capsa que lliurà a Vignali.

El descendents del capellà tragueren a subhasta tan estranya herència el 1924. Se suposa que degué ser tractada amb alguna substància per evitar-ne la degradació. La comprà un llibreter nord-americà que, poc després, en va fer entrega al Museu d'Art Francès de Nova York, en el qual s'exhibí des de 1927 durant un grapat d'anys. El 1999 la relíquia tornà a ser licitada, a París. Se la quedà John Latimer, un uròleg, també nord-americà, a canvi de 4.000 dòlars. Segons explicà aleshores a la premsa el feliç posseïdor dels atributs virils de Bonaparte, el penis feia 4,1 cm de llargària i, segons calculava a partir del seu bon saber professional, quan era viu i alegre no devia passar dels 6,6 cm. Tot i acceptar, com alguns diuen, que la grandària no importa, no pocs francesos consideraren l'exposició pública de les minses mides virils imperials una crueltat intolerable. El propietari de tan cridaner llegat va morir el maig de 2007. Des d'aleshores la darrera part física que existeix de Bonaparte és propietat d'Eva Latimer.

Els vencedors, tal com ja és prou conegut, no s'atreïren a executar Napoleó perquè temien una possible insurrecció francesa que revifés la guerra. Però tampoc es podien arriscar a enviar-lo a un desterrament proper, com havien fet l'11 d'abril de l'any anterior quan, després de derrotar-lo per primer cop, el confinaren a la petita illa italiana d'Elba, i de la qual no es va torbar a fugir i recuperar el tro i el seu gran exèrcit. Així, calia pensar en una altra opció. A algú se li va acudir el nom de Santa Helena, una petita illa volcànica sota domini britànic situada al sud de l'oceà Atlàntic, equidistant entre Àfrica i Amèrica del Sud, "l'illa poblada més allunyada del món", tal com avui se la coneix. Una qualificació que dona fe de l'objectiu que perseguïen els guanyadors quan decidiren confinar allà l'emperador vençut.

Hi arribà a bord del *Northumberland*, nau de la Royal Navy comandada per George Cockburn –el qual arribà a ser el 1850 almirall de la flota britànica–, el 17 d'octubre de 1815. I allà mateix morí –segons les diverses versions: per febres ignotes, per càncer estomacal o assassinat gradual amb l'arsènic que li posaven al menjar– a 52 anys, el 5 de maig de 1821.

Entre el reduït seguici que l'acompanyà durant els amargs anys finals hi havia la discreta figura d'Archambault. Segons documents britànics, va ser present en el moment de l'autòpsia, "l'únic de tots els presents que plorava", i fou qui aguantà delicadament el cap del cadàver quan se li feia la màscara funerària.

Un cop repatriats els membres del seguici napoleònic a França, es perdé la pista del fidel servent i del paquet de coses de l'emperador que havia aconse-

guit arregar per recordar-lo la resta de la seva vida. Un segle més tard, l'any 1921, es presentà en públic al Château de la Malmaison, a prop de París, la que va ser qualificada aleshores com la Col·lecció Archambault d'objectes de Bonaparte que exposaven els hereus de l'ajudant de cambra imperial. En aquell moment ja hi havia una vertadera febre per atrapar un record de Napoleó. Tot d'una, allò mostrat va ser objecte del desig de molts col·leccionistes que estaven disposats a pagar grans quantitats de diners per qualsevol cosa que portés la marca de *le petit caporal*. El 1924 una part de la col·lecció de l'ajuda de cambra va ser subhastada.

El litigi. Quan el passat gener Jean-Pierre Osenat va veure el tresor que li oferia la descendent d'Archambault no tingué cap dubte. Tot encaixava. Es corresponia exactament amb el que es coneixia del llegat que s'havia exposat el 1921 i que encara no s'havia venut. Atès, a més, el fet que Martelli era descendent provada del sergent de Napoleó, tot quedava clar. Per tant, el que calia era convertir els objectes en la major quantitat possible d'euros. A tal efecte començà a anunciar la licitació pública per al mes de març. La resposta no trigà gens ni mica. Com sempre passa en ocasions semblants, la premsa francesa es bolcà en l'afer. Napoleó és molt de Napoleó i a França no passa mai desapercibuda una subhasta d'objectes relacionades amb ell. Molta més atenció va rebre per tractar-se de la camisa que portava en el moment de morir. Col·leccionistes d'arreu del món enviaren a Jean-Pierre suculentos ofertes que, tanmateix, el subhastador va demanar que es concretessin en el lloc, moment i forma adequada. Es fregava les mans davant del negoci que veia venir.

En el que no pensà *monsieur* Osenat va ser en la possibilitat que la simpàtica velleta tingués familiars que també es consideressin legítims hereus de la Col·lecció Archambault. I resultà que sí que en té. Segons relatava el setmanari *L'Express* el passat 10 de maig, a un grup de cosins seus –amb fills i néts– no els va fer gens de gràcia veure com l'espavilada Missia els volia deixar sense cap cèntim del tresor familiar. Posaren en mans d'un advocat el tema, qui es presentà el 21 de març a la casa de sub-

Tots els objectes relacionats amb Napoleó Bonaparte són un tresor molt desitjat pels col·leccionistes

hastes exigint que s'aturés la licitació. A Jean-Pierre es degué trasbalsar. Demanà certificació notarial dels drets dels altres hereus, que li arribà l'endemà, la revetlla del que havia de ser el gran dia. Un desastre. Però la tendra Missia li digué que tirés endavant perquè els seus cosins no tenien cap dret sobre res. No consta què oferí la *madame* com a prova del que assegurava, però el subhastador decidí fer-li cas i mantenir la venda al millor postor.

El dia 23 tot estava disposat per celebrar la licitació. Les inicials previsions de recaptació, aquells 100.000 euros, ja s'havien desbordat, i de molt, abans. Durant aquells dies, i al llarg de la mateixa jornada de venda, arribaren ofertes de diversos magnats russos que volien quedar-se el lot napoleònic al

preu que fos. La fortuna que resultaria de la subhasta prometia ser molt més que important.

Tanmateix, la gran expectació va ser frustrada al migdia, quan la policia hi féu acte de presència, i féu a mans d'Osenat una ordre judicial per la qual quedava obligat a no lliurar a cap potencial comprador ni un dels objectes relacionats en la licitació fins que quedés demostrat davant del tribunal que correspongués qui és el propietari dels legítims drets sobre el tresor.

Els somnis del pobre Jean-Pierre s'evairen de cop. I alhora començà una guerra judicial entre els dos bàndols familiars que encara ningú no sap com acabarà. *L'empeureur* bé s'ho val.

Miquel Payeras

34

Premis Octubre

Obert el termini de presentació d'originals, fins el 7. 09. 2014.

Per a més informació:

<http://www.tresiquatre.cat/bases-premis-octubre-2014/>